

Wenselijkheidsrapport Bijzondere Leerstoel 'Politiestudies'

Gevestigd bij:
Faculteit Governance and Global Affairs
Universiteit Leiden, Campus Den Haag

Inleiding

De Nationale Politie heeft het voornemen om de bijzonder Leerstoel "Politiestudies", te vestigen bij de Faculteit Governance and Global Affairs (FGGA) van de Universiteit Leiden. De leerstoel zal bezet worden door één bijzonder hoogleraar (voor 0,5 fte). Dit rapport bespreekt de wenselijkheid van deze bijzondere Leerstoel.

1. Achtergrond van het oprichten van de bijzonder leerstoel Politiestudies

De politie grijpt in als omstandigheden, burgers of autoriteiten daar om vragen. Ze is elk uur van de dag en elke dag van de week bereikbaar en beschikbaar om op te treden ter bekrachtiging van de wet. Dat doet de politie in een in toenemende mate complexe samenleving.¹ Dit leidt er toe dat er binnen de politie een sterke drang is tot verwetenschappelijking van het politiewerk rond een aantal fundamentele onderwerpen. Dat vraagt om politiestudies: gedegen theoretische kennis en academisch onderzoek dat de inrichting en het functioneren van de politie analyseert in hun brede maatschappelijke staatkundige context, alsook de besluitvorming van de individuele politieambtenaar binnen de context van deze bredere governance en de effecten die het handelen door de politie heeft.

Deze conceptuele lens, met praktische relevantie, is onvoldoende aanwezig in het Nederlands academisch landschap, zeker gelet op de omvang en breedte van het terrein dat door de politie bestreken wordt, en het breder maatschappelijk discours rond veiligheid.² Het gaat telkens om losse (groepjes) onderzoekers op universiteiten en een aantal lectoren op hogescholen. Alleen op de Politieacademie (PA) bestaat een groep onderzoekers van formaat (ongeveer 25 FTE). De Politieacademie richt zich echter primair op politiekunde. Dat betekent dat de focus daar ligt op dilemma's die politiewerk met zich mee brengen, met als centraal thema: wat is goed politiewerk? De Politieacademie is derhalve niet optimaal gepositioneerd om te fungeren als (enige) verbinder tussen beleidsmakers, de politiek, de academische wereld en de maatschappij. Politiestudies zorgen voor verdiepende kennis, en zorgt voor verdere theoretische inzichten over hoe veiligheid binnen de maatschappij kan voorzien worden, hoe de besluitvorming verloopt van individuele politieambtenaar, en hoe de politieorganisatie intern is georganiseerd en extern interageert met andere (veiligheids)actoren. Een bijzonder leerstoel politiestudies kan derhalve wel voor deze verbinding zorgen, uiteraard in goede samenwerking met Politieacademie.

¹ van Reenen, P. (2019). "De Essentie van Politiewerk". In: Devroe, E., Schmidt, A., Moor, L.G. & Ponsaers, P. (eds.), *Cahiers Politiestudies: De Essentie van Politiewerk*, Gompel&Svacina: Oud-Turnhout, 231-243

² van Reenen, P. (2020). *De Stand van Politieresearch: Inventarisatie en Perspectief*. Politie&Wetenschap: Den Haag. Zie:

https://www.politicienwetenschap.nl/cache/files/6135d63f52e23Politieresearch_Piet_van_Reenen.pdf

2. Het maatschappelijk en wetenschappelijk belang van de leerstoel

De nieuw in te stellen leerstoel (0,5 fte) past binnen de strategische doelstelling van de Nationale Politie om kennisopbouw en kennisdoorwerking verder uit te werken in samenwerking met diverse partijen. Er wordt vanuit een meerjarenperspectief gewerkt, zowel in de uitbouw van een kennisagenda als in het doorwerken van deze kennis in het reguliere en professionele onderwijs.³

Het maatschappelijk belang van de nieuwe leerstoel wordt bevestigd omdat vanuit de politie, maar ook vanuit de maatschappij, in de kringen van beleidsmakers en vanuit de politiek de roep klinkt naar meer onderzoek en meer experts die antwoorden kunnen formuleren op prangende beleidsvragen of vragen uit de praktijk. En daarenboven is er behoefte aan academici die zich op basis van wetenschappelijk onderzoek mengen in het maatschappelijke debat over voor de politie relevante zaken. Na de politiehervorming in 2014 ontwikkelde de Nationale Politie gedurende enkele jaren een vooral interne blik. Recent werd een omslag gemaakt om ook meer extern de eigen positie binnen de samenleving te bekijken, en de samenwerking op te zoeken. De bijzonder leerstoel kan zowel bijdragen aan de interne uitdagingen waar de Nationale Politie nog steeds voor staat, als aan de externe contacten.

Wetenschappelijk gezien is het vakgebied politiestudies, zoals hoger reeds aangegeven, in Nederland zeer begrensd in capaciteit. Er is slechts een beperkt aantal leerstoelen en de bekendste hoogleraren zijn met emeritaat. Daarnaast is het vakgebied ook versnipperd: er is aandacht voor de politie vanuit criminologisch standpunt, vanuit bestuurskunde, vanuit veiligheidsstudies, ... zonder dat er een integratie van deze kennis is. Een bijzonder leerstoel binnen een multidisciplinair Instituut kan niet alleen kennis integreren, maar kan tevens contacten leggen binnen het versnipperde veld.

3. De inhoud van de Leerstoel Politiestudies

Hoewel het onderzoeksveld Politiestudies vele facetten bestrijkt, is het nodig om in eerste instantie een aantal thema's te identificeren, waar de bijzonder leerstoel zich op kan concentreren. Deze thema's zijn gebaseerd op de zowel interne als externe blik van de Nationale Politie.

1. Governance van de politie / law enforcement

Het fundament van de politie in Nederland is de gebiedsgebonden politie.⁴ Het houdt in dat het politiewerk in een gebied van beperkte geografische omvang wordt uitgevoerd door een vaste groep politiefunctionarissen (interne governance), die verbinding zoeken met de maatschappij om hun taken uit te voeren (externe governance). Echter, naast maar ook in combinatie met gebiedsgebonden politie bestaan andere wetenschappelijke politiemodellen en werkwijzen. Het eerste thema focust daarom op hoe de Nationale Politie verder evolueert in een omgeving waar de pluralisering van de politiefunctie leidt tot een veelheid

³ Politieacademie (2019). *Strategische Onderzoeksagenda voor de Politie 2019-2022*. Politieacademie: Apeldoorn

⁴ Terpstra, J. (2018). "Gebiedsgebonden Politie: Veranderingen en Uitdagingen", *Tijdschrift voor de Politie*. Online: <https://www.websitevoordepolitie.nl/gebiedsgebonden-politie-veranderingen-en-uitdagingen/>

van veiligheidsactoren (nationaal en internationaal) en een meer complex werkveld. In het kader van de Strategische Onderzoeksagenda Nationale Politie (SOAP) wordt door de Politieacademie en via Politie & Wetenschap wel onderzoek op gebiedsgebonden Politie-gerelateerde gebieden uitgevoerd, maar de body of knowledge blijft beperkt. Een investering in expertise en onderzoek is noodzakelijk.

2. Grensoverschrijdend politiewerk

In het verlengde van het externe governance aspect, wordt de Nationale Politie ook geconfronteerd met criminaliteit die niet beperkt is tot de eigen territoriale bevoegdheid. Hoewel dit in se geen nieuw fenomeen is, is het belang van dit soort criminaliteit wel in grote mate gestegen. Internationaal politieoptreden en politiesamenwerking winnen derhalve aan belang.⁵ Dat is zeker het geval bij het gevecht tegen cybercriminaliteit, waarbij er geen grenzen van belang lijken te zijn, maar evenzeer bij cross-border criminaliteit, waarbij criminelen gebruik maken van de beperkingen van de territoriale bevoegdheid van politiediensten om aan opsporing te ontsnappen. Ook cross-border samenwerking rond handhaving is een belangrijk aspect, dat gedurende de Covid19 crisis onder druk is komen te staan.

3. Veiligheidsthema's met een hoge maatschappelijke aandacht

Indien het duidelijk is dat de maatschappij veel waarde hecht aan onderzoek rond een bepaald thema, moet de bijzonder leerstoel de flexibiliteit hebben om zich hier ook op te richten. Initieel zal gefocust worden op ondermijning, omdat hier een wisselwerking mogelijk is met de reeds gecreëerde bijzonder Leerstoel Ondermijningsstudies. De problematiek van 'ondermijning' heeft de afgelopen jaren in Nederland snel aan belangrijkheid gewonnen en een stevige positie gekregen op de agenda's van organisaties die zich met misdaadbesteding bezighouden, zoals de politie en het openbaar ministerie, maar ook op die van het nationale en lokale bestuur. De complexiteit van het fenomeen en de effecten op de samenleving en de overheid vragen om wetenschappelijke verklaringen en op onderzoek gebaseerde input voor een aanpak van ondermijning.⁶

4. De inpassing in faculteit en universiteit

Binnen de universiteit is reeds heel wat expertise aanwezig rond het onderzoeksveld politiestudies: minstens een twintigtal personen doen binnen de universiteit onderzoek naar of voor de politie, verdeeld over verschillende faculteiten, instituten en onderzoeksgroepen (criminologie, bestuurskunde, psychologie, veiligheidsstudies). Met deze mensen kunnen samenwerkingsverbanden opgezet worden. Tevens werd als resultaat van een samenwerkingsovereenkomst tussen de Politieacademie en de Universiteit Leiden reeds een nieuwe bijzonder leerstoel Ondermijningsstudies opgericht binnen de Faculteit Governance and Global Affairs, waardoor het logisch is dat de bijzonder leerstoel Politiestudies bij

⁵ Kansil, T., Vermeulen, G., De Buysscher, P. & Verhage, A. (2021). "Editoriaal". In: Kansil, T., Vermeulen, G., De Buysscher, P. & Verhage, A. (eds.). *Cahiers Politiestudies: Europese Politiesamenwerking*. Gompel&Svacina: Oud-Turnhout, 7-14

⁶ Tops, P. & Schilders, H. (2016). "Naar een meervoudige aanpak van ondermijning." *Tijdschrift voor de Politie*, 78 (7), 12-15.

dezelfde faculteit wordt gevestigd, om optimaal gebruik te maken van de synergie van deze twee bijzonder leerstoelen.

De locatie Den Haag is voor de faculteit een belangrijke troef. De nabijheid van de belangrijkste stakeholders maakt het mogelijk intensief met deze partijen samen te werken, niet alleen op onderzoeksgebied, maar ook op het terrein van onderwijs en training. De aanwezigheid van internationale actoren op het gebied van politie en wetshandhaving biedt ook diverse mogelijkheden voor het verder uitwerken van een netwerk.

De bijzondere leerstoel wordt binnen de Faculteit verbonden aan een team politiestudies, dat verbonden is aan het Institute of Security and Global Affairs. Dit team bevindt zich binnen de huidige onderzoeksgroep Intelligence and Security, maar kan door de werkzaamheden van de bijzonder hoogleraar op het vlak van onderwijs, onderzoek en valorisatie uitgroeien tot een aparte onderzoeksgroep Politiestudies. De universiteit in het algemeen en zijn Faculteit Governance and Global Affairs in het bijzonder hebben veel ervaring met het opzetten van onderzoeksgroepen op het gebied van veiligheid. Succesvolle voorbeelden zijn het voormalige Centrum voor Contra-Terrorisme (CTC), dat de basis vormde voor het Institute of Security and Global Affairs (ISGA) en de onderzoeksgroepen Intelligence Studies en Cyber Security binnen datzelfde ISGA. De kracht van deze onderzoeksgroepen is de focus op wetenschappelijk onderzoek met doorwerking binnen de beleidspraktijk, de operationele praktijk, de politiek en het maatschappelijke debat.

5. Omvang, duur en financiën van de leerstoel

De omvang van de leerstoel bedraagt 0,5 fte. De financiering vindt plaats vanuit de Nationale Politie, op basis van een reeds bestaande samenwerkingsovereenkomst met de Universiteit Leiden. De aanstelling van de hoogleraar zal zo mogelijk aanvangen per 1 januari 2022. De duur van de aanstelling zal een periode van vier jaar bestrijken, tot 31 december 2025. De te benoemen hoogleraar wordt aangesteld in dienst van de Nationale Politie en benoemd als bijzonder hoogleraar bij de Universiteit Leiden, FGGA, Campus Den Haag. De hoogleraar maakt standaard gebruik van de huisvestingsfaciliteiten van de faculteit wanneer zij bij FGGA, Campus Den Haag zijn.

6. Profiel van en verwachtingen over de aan te trekken leerstoelhouder Politiestudies

De te benoemen bijzonder hoogleraar Politiestudies brengt expertise en netwerk in op het terrein van een van de hier bovengenoemde thema's (onder punt 3). Promotie is vereist. De kandidaat dient daarnaast door analytische en wetenschappelijke activiteiten een herkenbare bijdrage te hebben geleverd/te leveren aan de ontwikkeling van het vakgebied. De kandidaat dient voorts een bewezen inspirerend docent te zijn die studenten vanuit eigen ervaring belangstelling voor het werk in de publieke sector kan bijbrengen.

Van de kandidaat wordt verwacht dat hij of zij op korte termijn voor het team politiestudies bijdraagt tot:

- Een onderwijsprogrammering die initieel gericht is op organisatie van workshops en studiedagen, seminars, congressen, en trainingen. Op relatief korte termijn moet ook onderwijs worden uitgewerkt binnen de reeds bestaande reguliere bachelor en masterstructuur, om op middellange termijn te komen tot de ontwikkeling van een apart programma (minoropleiding, track binnen de master Crisis and Security

Management, master Politiestudies). Wat betreft de faculteit waarin de leerstoel wordt ingebed bestaat de wens dat de aan te trekken leerstoelhouder een volwaardige rol vervult in het onderwijs. Dat betekent dat vanaf de aanvang het de ambitie is dat de kandidaat ten minste een onderdeel verzorgt in een van de door ISGA geleide onderwijsprogramma's.

- Een onderzoeksprogrammering die initieel gericht op contractonderzoek, maar tevens een netwerk uitbouwt waardoor het mogelijk is mee te dingen met nationale (e.g. NWO) en Europese (e.g.: Horizon Europe) oproepen toe onderzoek. Daarbij kan onder coördinatie van de kandidaat het Institute for Security and Global Affairs als penhouder van een consortium optreden.
- Een financieel plan dat voorziet in de verdere uitbouw van een initiële investering door de Nationale Politie voor het team Politiestudies tot een zichzelf bedruipende onderzoeksgroep op de middellange termijn. Dit financieel plan omvat elementen van de onderwijsprogrammering en de onderzoeksprogrammering.

De wenselijkheidscommissie is zich er, tot slot, van bewust dat het beleid van de Universiteit Leiden, FGGA is gericht op het realiseren van meer diversiteit, wat onder meer tot uitdrukking komt in een grotere verscheidenheid in de achtergrond van te benoemen hoogleraren. Daarom zal bij gelijke geschiktheid de voorkeur uitgaan naar een kandidaat uit ondergerepresenteerde groep. Daarnaast dient de in te stellen benoemingsadviescommissie actief aandacht te besteden aan dit punt in haar verslag.

Den Haag, 1 september 2021

Wenselijkheidscommissie:

- Prof. Dr. Joachim Koops
- Prof. Dr. Edwin Bakker

- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]